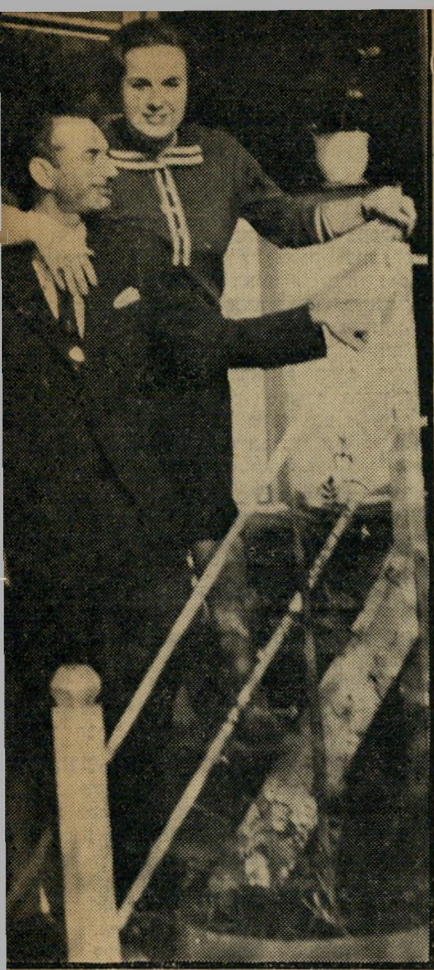

זוג מעורב התייצב מול הכפייה הדתית - ובית-משפט תמך בו

האבה ניצחה

הנרייטה וישראל שלזינגר* החלטה היסטורית: לא פילגשותו

רה שאינה נופלת בהרבה בחומרתה מנישואייתעורבות, וההכרה בתוקפם של נישואים כאלה נוגדת את השקפת עולמו ופירושה קשה ברגשותיו. אך זהו ויתור הנדרש על מיהודי כזה, תמורת ויתור שבני המתנה השני חייבים לו, למען החיים המשותפים של אומה אחת.

זרם העלייה מוסיף להביא לישראל בני זוג מכל ארצות תבל, וביניהם כאלה שי בארץ מוצאם לא התחתנו לפי דת משה וישראל. האם מחייב הסדר הציבורי של ארץ-עליה כזאת, להפר שלום המשפחות ולהכריז על כל המקרים האלה כעל פילגשות בלבד?

עתה כבר היה ברור לכל הנוכחים, כי נחמך תקדים הכיסוי הפוגע והנוגד יסור וותיה של הכפייה הדתית.

סיכום השופט זילברג את דעתו של עמיתו זוסמן: "יש לרשום את הנרייטה פונק כאשתו של יוסף שלזינגר, ונוסף על כך, אין לקבוע בבטחון, כי בבוא האשת לתוקפם של הנישואים בפני בית-המשפט או בית-דין — ייפסל תוקפם של נישואייתעורבת. לפיכך הייתי עושה את הצרועל-תנאי ההלטי".

ובכן — אינו משתי הדיעות זכתה לרוב השופט זילברג המשיך לקרוא מן הכתב, בקול השליו. הדברים שקרא הבהירו סופית לבן-מנשה כי דחוק הוא אשר ניצח: "השופט ברנזון — אני מסכים לדעתו של חברי הנכבד השופט זוסמן... השופט ויתקין גם אני מצטרף לדעתו של חברי הנכבד השופט זוסמן... השופט מני — מסכים אני לדעת חברי הנכבד השופט זוסמן". ברוב של ארבעה נגד אחד, הוחלט כי אין לכפייה הדתית שליטה מוחלטת ובלתי מסויגת על חייו של האזרח. בן-מנשה רץ החוצה בכל כוחו, ולפני כניסת השבת מיהר להבריך להנרייטה וישראל שלזינגר: "עלה שחר הצדק. הצלחה מלאה."

* בקפריסין, דקות מעטות אחרי נישואיהם.

את הנישואים בתעודת הנישואי. ציטט השופט את תשובת משרד הפנים: "צריך להיות ברור שהנישואין האזרחיים שנערכו בין מר שלזינגר ובין הגב' פונק בקפריסין אינם תופסים לגבינו. החוק ה' אישי החל עליו הוא חוק שיפוט בת-דין רבניים, וחוק זה אינו מאפשר נישואייתעורבת."

קבע השופט: "הכרעה זו של אגף מיר-שם התושבים במשרד הפנים לוקה בשתיים לפחות. ראשית, תמהני מה אסמכתא מצאו (אנשי משרד-הפנים) בחוק שיפוט בת-דין רבניים דחוק. שחוק זה — הוא ולא אחר — איננו מאפשר נישואייתעורבת. שהרי סעיף 2 לחוק הג'ל קובע: נישואין גירושין של יהודים ייערכו בישראל על פי דין תורה. נישואין של יהודים מדבר הכתוב, ולא עוד — אלא בנישואין שנערכו בישראל, המבקשת אינה יהודיה ונישואיה נערכו מחוץ לישראל..."

מאז הוחק חוק זה, לפני 10 שנים, לא קיבל מכה כה נוראה. כי עד כה קיבל כל אורה כמובן מאליו שאי-אפשר לערוך בישראל נישואין אזרחיים. והנה בא שופט בית-המשפט העליון והפריך הנחת-יסוד זו.

הוא עבר לשאלת הרישום בתעודת-היהודי: טול את מיקרהו של פלוגי יהודי, שי נישא את אלמונית שהיא קתולית, בטקס אזרחי בארץ פלמונית, והוא מציג בפני פקיד-הרישום תעודת נישואין. בבית-משפט אזרחי יקיבע דיינות הטקס על-פי הדין ה'נהוג בארץ עריכתם. לא כן בבית-דין דתי, שיפסול טקס אזרחי. כיצד יכחן פקיד-הרישום את דעתו — לבית-המשפט המחוזי או לבית-דין דתי? ... חברי הנכבד, השופט זילברג, מניע עליו שמים וארץ, כי אך כשעשה היה בינו לבין החלטה הפוכה. אם זו היא עדותו של שופט בית-המשפט העליון, היתואר ה'דבר שפקיד מנהיג, כגון פקיד-הרישום, יעטוף בכלל בבעיה כזאת?

"דעתי נוטה לכך, כי ברושמו את מצבו המשפחתי של התושב, אין זה מתפקידו של פקיד-הרישום ליתן דעתו על תוקפם של ה'נישואים". לדעתו חייב הפקיד לרשום כחוק.

"עלה שחר הצדק!"

שופט לא הסתפק בקביעת החובה המינהלית, שהיתה מהפכנית לכשעצמה. הוא הודיע בפירושו, כי גם לו הובאה להכרעה משפטית השאלה אם יש לפסול את הנישואין בגלל היותם אזרחיים — להניח שלא היה פוסל את הנישואין.

"פסול הנישואין", קבע, "על פי ה'לכות הדת, יהא שיקול נכבד ביותר. אך ה'ל' הוא צריך להיות השיקול היחיד. ציבור ישראל מחולק היום לשני מחנות. מחנה אחד, שומר מצוות או מרביתן, עומד לעומת מחנה אחר המרגיש את ההבדל בין מדינת חוק ומדינת הלכה. השקפותיהם של שני המחנות נוגדות אלה את אלה בתכ'לית. הסדר הציבורי בישראל אין פירושו, שהשופט יכפה את השקפתו של מחנה אחד על המחנה השני. החיים מחייבים יחס של סובלנות כלפי הולות והתחשבות בהש'קפתו שהיא אחרת, ולפיכך לא יהא קנה' המידה של השופט אלא מאזן כל הדעות הרווחות בציבור."

... נמצא כי בישראל חיים מאות ואולי אלפים זוגות שלא באו בברית-נישואין אלא בטקס אזרחי. המדינה מכירה בכך והדת אינה מכירה בכך. חוששני, כי מנקודת מבטו של יהודי-שומר-מצוות, הרי זו עב'י

בשעות היום היה ישראל יוצא לעכו' דתו, כסוכן של בית-חרושת אביק לתר' פות. הנרייטה, שנשארה לבדה בבית, היתה נתונה לזרם בלתי-פוסק של מבקרים קנ' איים, שהשמיעו אותה, כינה פילגש והטי' לו טירור חברתי עד שכמעט יצאה מדעתה. במקביל, ניהלו השניים מערכה משפטית, על זכותם להיות מוכרים כבעל ואשה. את מלחמתם ניהל יוסף בן-מנשה, עורך-דין תל-אביבי צעיר (35), שהגיע מארגנטינה מולדתו, כאיש-צוות של אגניית המעפילים הפורצים ב'1947, הפך להיות יושב-ראש הליגה למניעת כפייה דתית.

לפני חודשיים לא יכלה הנרייטה לשאת יותר את המתח. "אני לא מוכנה לחיות בארץ שאינה מכירה בי כאשה חוקית", אמרה לבן-מנשה. "אני רוצה ילדים שלא יהיו ממזרים, אני רוצה להיות מאושרת, אבל לא נותנים לי."

השבוע ניתנה לה האפשרות לכך על-ידי החלטת בית-המשפט העליון.

"הנישואים חסרי-תוקף!"

עורך-הדין בן-מנשה ישב מוכא בי אולם בית-המשפט. עם כל פרק נוסף שהשמיע השופט העליון משה זילברג, נע' שה מצברוחו של הפרקליט קודר עוד יותר. היה לו ברור לגמרי: הוא הפסיד במשפט. סופר מעריב מיהר לטלפון הקרוב ביותר, כדי להעביר את הודיעה לעיתונ: נדחתה בקשתה של הנוצריה הנרייטה פונק. וכי אינה מקום נותר לספק? הרי השר' פט זילברג ישב בראש השופטים, וברור היה כי הוא מקריא את החלטת כל השופ'טים, או לפחות את דעת הרוב. ודעה זו היתה חר'משמעת: "חוך הנחה כי דיני ישראל הם חוקי האישי של מר שלזינגר, עולה מכך כי נישואיו של זה עם המבקשת הם חסרי תוקף חוקי."

השופט, שתוא גם אישיות דתית מוכרת, עבר לנקודה שניה: האם, על אף העדר תוקפם של הנישואים, חייב היה פקיד הרי' שום לרשום את הנרייטה כנישואה? בן-מנשה טען, כי פקיד הרישום חייב לרשום מה שהאזרח משמיע באוזניו, ואין לו להתעמק ולחקור במעמדו האישי המשפטי של האזרח.

ואילו השופט פסק: "אם משוכנע פקיד הרישום כי האיש איננו נשוי, אסור לו לרשום דבר שהוא, לדעתו, שקר מוחלט. כי שאלון-הרישום שואל על המצב המש'פחתי המשפטי של הנרשם, ולא על העוב'דה הערטילאית אם עבר טקס נישואין או לא... דוחה אני, איפוא, גם את הטענה ה'שניה, ומציע לבטל את הצרועל-התנאי ול'בטל את הבקשה."

עברה קרוב לשעה שלמה, מאז החלה הקראתו של פסק-הדין. רק אז נודע לבאי בית-המשפט כי אין זה פסק-דין פה-אחד. הודיע השופט זילברג: "אקרא עתה את פסק-הדין של השופט זוסמן."

בן-מנשה נינוח מעט. בכל זאת תישמע תמיכה כלשהי בעמדתו, לו גם תמיכה של מיעוט.

קריאת פסק-הדין השני ארכה יותר מ'שעה וחצי. עתה השתנו פני הדברים: בן-מנשה היה מרוצה, ופקידי משרד-הפנים הקדירו פנים.

השופט זוסמן סקר את השתלשלות ה'פרשה, מאותו יום בדצמבר 1961, בו ערך פקיד משרד הפנים בניקוסיה את טקס-ה'נישואים, עבר לסירוב משרד הפנים לרשום

די! די! די! אני לא יכולה יותר! עוד יום אחד — ואני אשתגע לגמרי!" זעקה ביאוש הנרייטה שלזינגר.

מה הביא אותה לסף התמוטטות עצבים? קודם כל, מפני שלא רצו להכיר בזכותה להיקרא בשם שלזינגר. "איננו מכירים בי נישואים שכן לישראל שלזינגר", הודיעו לה פקידי משרד-הפנים, השאירו בתעודת-הזיהוי שלה את הרישום: הנרייטה אגנה פונק, רחקה.

הרב לא רוצה לגייר

כאשר הגיעה ארצה, לפני כארבע שנים, היו תוכניותיה מוגדרות ופשו'טות. מודעות הפירסומת שנשאו את תמו'נתה הכריזו: "קורה קורונה, אימה סומק האירופית, הזמרת בעלת ארבע האוקטא'בות, תופיע בבאר מונטיניור."

ערב אחד הפיעה באטום באר, פגשה שם את ישראל שלזינגר. הוא היה גרוש לא-מכבר, הוא היה שחור, מופטי, יליד פא'ריס, בעל שפה משותפת עם הזמרת ילדת לוכסנבורג. הנרייטה, שהיא כיום בת 36, וישראל (45) התאהבו. הם החליטו להת'חתן. הזמרת הקאתולית אף הסכימה להת'גייר לצורך זה. אך ברבנות סירב רב מחמיר לגיירה. "להיות יהודי זה לא כל כך פשוט", הסביר, "אלא לא רוצה להיות יהודיה כדי להיות יהודיה, אלא רק כדי להינשא ליהודי."

כאשר עמדה הנרייטה על בקשתה, הריץ אותה הרב בלבב הראשון של מירון-מיכ' שולים מיינע: "תשיגי קודם אישור ושיבת' קבע בארץ". מהר מאוד הסתבר לשניים, כי רוצים להמאס עליהם את אהבתם, בלך' ושבו.

כמוצא אחרון נסעו השניים לקפריסין, התחתנו שם בטקס אזרחי. את הארכת אשרת-הישיבה בארץ, אותה סירבו הפקי' דים הדתיים של משרד הפנים להעניק ל'הנרייטה, קיבלה הכלה החושה מקונסול ישראל בניקוסיה. הווג חזר ארצה כבעל ר' ואשה. משרד הפנים לא הכיר בנישואין וכך הם מצאו את עצמם במרכז מערכה כפולה.

פרקליט בן-מנשה

מירבך בהול: "הצלחה מלאה"

מירשם התושבים. אולם בחוך המחנה ה'דתי עצמו היו אנשים שהיו מוכנים להש'לים עם פסק-הדין. "זה ישמש ססתומ' ביטחון מצויין", הסבירו, "מעתה, כל מי שרוצה להתחתן עם נוצריה לא יצטרך ל'הועיק את הקהל נגד כפייה דתית. יוכל להתחתן בשקט בקפריסין, ולרשום את אש'תו בתעודת-הזיהוי כנישואה."

אך הרוב החילוני, שקידם בברכה את פסק-הדין, קיחה כי זהו רק צעד ראשון, כדרך אל חקיקת חוק, שיתיר נישואים אזרחיים במדינת ישראל עצמה.

הוא הכריז שבית-הרעב, שסיכנה את חייו. אך הרבנים לא זזו מעמדתם, והשניים היגרו מן הארץ.

כמה זוגות עשו מה שעשו ישראל שלזינגר והנרייטה פונק, נסעו להתחתן חתונה אזרחית בפני פקיד מושלתי בקפריסין. לשבועם ארצה נתקלו בזרוע השניה של הכפייה הדתית: משרד הפנים, שפקידיו סירבו לרשום אותם כבעל ואשה.

פסק-הדין של בית-המשפט העליון הבקיע את החומה. מיד נזעקו משה שפירא וחב' ריו לסתום את הפירצה, על ידי תיקון חוק

לא-יהודים. כי לא-יהודי יכול להתגייר, אך "ממזר" אינו יכול להיטהר מממורותו. **פירצה בחומה.** הגבלות אלה נטלו מאלפי זוגות ישראלים את הזכות ל'אושר. כמה מהם ירדו מן הארץ, התחתנו והתיישבו בארצות שבהן חופשי האזרח נשאו אומללים. אחרים ויתרו על נישואים, שתימדי הסתיימה בתבוסה.

המיקרה המפורסם הראשון היה מיק' רהו של הצייר החפאי משה ברק, שבקיש לשאת את אהובתו הנוצריה מיונסולביה.

נהוג בעדה זו — אינם תופסים לפי כללי הרבנים של אירופה, שהם השולטים גם בישראל. על כן, אין האיש יכול להתחתן במדינת ישראל.

שתי עדות כאלה הן הקראית, המונה כ'5000 איש בישראל, ובני-ישראל (7000 איש). לאלה מוסיפה הרבנות הישראלית גם בני זוגות שהתגרשו בפני רבנים רפור'מיים. גירושין אלה אינם תופסים, והילדים שנולדו מנישואין שניים הם ממזרים, שאי'נם יכולים להתחתן בישראל.